

Silna reprezentacja MŚP w dialogu społecznym poprzez Związek Rzemiosła Polskiego

Wstęp

W obecnych czasach powinniśmy szczególnie doceniać możliwość dialogu. Odgrywa on kluczową rolę w kształtowaniu polityki publicznej i zarządzaniu kryzysami. Dialog jest wyjątkowo ważny w obliczu dzisiejszego wielokryzysu (demograficznego, migracyjnego, energetycznego, inflacyjnego), globalnych wyzwań (takich jak dekarbonizacja czy cyberbezpieczeństwo) i coraz poważniejszych problemów przedsiębiorczości. Nigdy wcześniej nie było tylu zagrożeń, które dziś spotykamy w życiu gospodarczym. Zagrożone są zwłaszcza mikro, małe i średnie firmy, w tym firmy rodzinne i rzemieślnicze. Firmy rodzinne mają znaczący wpływ na dobro publiczne. Obserwuje się ich pozytywny wkład w rozwój państwa, regionu czy lokalnej społeczności. To, co wyróżnia firmy rodzinne (i rzemieślnicze) to: kwalifikacje, jakość i niekonwencjonalne umiejętności oraz długowieczność. Firmy te mają zdolność do przetrwania i rozwoju na przestrzeni kilku pokoleń. Można powiedzieć, że odporność mają w genach. Skuteczniej niż inne zarządzają one kryzysami, lepiej adaptują się do zmiennego otoczenia oraz są zdolne do długoterminowego przetrwania, poprzez wykorzystanie unikalnych zasobów i cech, jakie posiadają. Swoją odporność przekazują z pokolenia na pokolenie i ta zdolność do przetrwania i rozwoju mimo różnorodnych wyzwań, jest kluczowym czynnikiem ich długowieczności. Właściciele rodzinnych biznesów: są silni, kiedy trzeba pokorni, ambitni, pozytywnie nastawieni, znający swoje możliwości i umiejętności, wyznający wartości, spolegliwi – budzący zaufanie, utrzymujący normy uczciwości i prawości, często także samowystarczalni i wielozadaniowi, a przedsiębiorstwa rodzinne są tworzone z myślą o przyszłości, tworzone, aby pozostać. Jak pokazuje *Barometr zaufania Edelman*, „największym zaufaniem na świecie, jeśli chodzi o typ własności przedsiębiorstw, cieszą się właśnie firmy rodzinne”¹. **Reprezentacja firm rodzinnych i rzemieślniczych w dialogu społecznym jest więc pożądana, a ich reprezentatywność w postaci Związku Rzemiosła Polskiego konieczna.**

¹ *Firmy rodzinne: wartości, szanse i wyzwania*, <https://www.gazetaprawna.pl/firma-i-prawo/artykuly/8747540,firmy-rodzinne-wartosci-szanse-i-wyzwania.html>

W lutym 2025 roku na stronie Rządowego Centrum Legislacji² przedstawiono *Projekt ustawy o zmianie ustawy o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucji dialogu społecznego*³, który wywołał szeroką debatę o przyszłości dialogu między pracodawcami, związkami zawodowymi a rządem w Polsce. Zaproponowane zmiany, takie jak ograniczenie z siedmiu do trzech liczby organizacji pracodawców wzbudziły pewne wątpliwości szczególnie wśród małych i średnich przedsiębiorstw rodzinnych. W kontekście ww. projektu nasuwa się wiele pytań: czy nowe przepisy doprowadzą do marginalizacji interesów MŚP? Czy proponowane zmiany będą prowadzić do ograniczenia różnorodności stanowisk w dialogu społecznym?

Jakie zmiany w Radzie Dialogu Społecznego?

Temat dialogu społecznego w Polsce ożywił się w 2015 r., kiedy została powołana Rada Dialogu Społecznego (RDS), która zastąpiła Komisję Trójstronną. Rada Dialogu Społecznego powstała z myślą o budowaniu partnerskiego dialogu pomiędzy rządem, pracodawcami i związkami zawodowymi. Jej celem miało być wypracowywanie wspólnych rozwiązań w sprawach dotyczących polityki społecznej i gospodarczej. Silna reprezentacja wszystkich stron w tym procesie jest bowiem podstawą skutecznego dialogu. W skład RDS ze strony społecznej obecnie wchodzi przedstawiciele związków zawodowych (Forum Związków Zawodowych, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” i Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych) i organizacji pracodawców (Konfederacja Lewiatan, Federacja Przedsiębiorców Polskich, Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej, Polskie Towarzystwo Gospodarcze, Związek Pracodawców Business Centre Club, Związek Przedsiębiorców i Pracodawców, Związek Rzemiosła Polskiego), a stronę rządową reprezentują wskazani członkowie Rady Ministrów, przedstawiciele ministra pracy i ministra finansów⁴. Jak zauważa Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców, „szeroka reprezentacja organizacji pracodawców w RDS jest efektem rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Polsce po 1989 roku i umożliwia wielostronne spojrzenie na kwestie gospodarcze”⁵.

² <https://legislacja.gov.pl/projekt/12394302/katalog/13109915#13109915>

³ *Projekt ustawy o zmianie ustawy o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucji dialogu społecznego* z dnia 5 lutego 2025 r., <https://legislacja.gov.pl/docs//2/12394302/13109915/13109916/dokument703853.docx>

⁴ *Reprezentacja w Radzie Dialogu Społecznego zostanie ograniczona? Takie plany ma MRPiPS*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Reprezentacja-w-Radzie-Dialogu-Spolecznego-zostanie-ograniczona-Takie-plany-ma-MRPiPS-8873401.html>

⁵ *Rzecznik MŚP apeluje do Premiera w sprawie zmian w Radzie Dialogu Społecznego*, <https://rzecznikmsp.gov.pl/rzecznik-msp-apeluje-do-premiera-w-sprawie-zmian-w-radzie-dialogu-spolecznego/>

Czy zmiany proponowane w *Projekcie ustawy o zmianie ustawy o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego* (z 5 lutego 2025 r.) mogą zagrozić temu podziałowi oraz znacząco wpłynąć na sposób funkcjonowania Rady Dialogu Społecznego? Z jednej strony, zmiany mają na celu uproszczenie procedur oraz usprawnienie pracy instytucji dialogu społecznego. Z drugiej jednak strony, niektóre z proponowanych zmian rodzą pytania o rolę poszczególnych stron w procesie podejmowania decyzji. Kluczowe będzie, aby zmiany te nie prowadziły do sytuacji, w której jedna strona stanie się dominująca. Jedną z najbardziej istotnych zmian jest ta dotycząca reprezentatywności pracodawców. Projekt zakłada **ograniczenie liczby organizacji pracodawców w Radzie Dialogu Społecznego do trzech „najliczniejszych reprezentatywnych organizacji pracodawców”**⁶. Ponadto w uzasadnieniu projektu z 5 lutego 2025 r. czytamy, że „obniżenie kryteriów dla organizacji pracodawców zrzeszających rzemieślników nie będzie powodowało automatycznego uznania reprezentatywnej organizacji pracodawców reprezentującej rzemieślników za organizację biorącą udział w pracach w Radzie”⁷.

Ograniczenie liczby organizacji w RDS i wprowadzenie nowych procedur reprezentatywności nasuwają pytanie o to, czy nowa struktura będzie sprzyjać silnej reprezentacji interesów różnych grup społecznych, czy raczej będzie prowadzić do marginalizacji mniejszych, ale istotnych interesów pracodawców np. rodzinnych.

Stanowisko organizacji pracodawców wobec propozycji Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Pracodawcy podkreślają, że redukcja liczby reprezentatywnych organizacji do trzech może skutkować zagrożeniem dla równowagi w dialogu społecznym oraz ryzyko nadmiernej centralizacji decyzji, co mogłoby osłabić efektywność procesu konsultacyjnego i jego dostosowanie do realnych potrzeb przedsiębiorców. W dniu 7 kwietnia 2025 r. część organizacji w drodze konstruktywnej współpracy doszła do pewnych rozwiązań i przedstawiła wspólne uwagi do ww. projektu. W uwagach tych organizacje takie, jak: Związek Rzemiosła Polskiego, Związek Pracodawców Business Centre Club, Pracodawcy RP, Federacja Przedsiębiorców Polskich i Konfederacja Lewiatan, podzieliły pogląd, że istnieje potrzeba usprawnienia dialogu

⁶ *Projekt ustawy o zmianie ustawy o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego* z dnia 5 lutego 2025 r., wyd. cyt.

⁷ *Uzasadnienie Projektu ustawy o zmianie ustawy o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego* z dnia 5 lutego 2025 r., <https://legislacja.gov.pl/docs/2/12394302/13109915/13109916/dokument703854.DOCX>

społecznego poprzez m.in. wzmocnienie reprezentatywności organizacji biorących udział w pracach Rady Dialogu Społecznego. **Organizacje doszły m.in. do wniosku, żeby „w projekcie uwzględnić szczególny status Związku Rzemiosła Polskiego działającego na podstawie ustawy o rzemiośle i zapewnić mu udział w pracach RDS jako członka, przy założeniu, że spełni kryteria reprezentatywności dla ZRP wpisane w ustawie o RDS”**⁸. Zaproponowano także, aby „do weryfikacji liczby zatrudnionych zaangażować Zakład Ubezpieczeń Społecznych”⁹. Nie znaleziono natomiast uzasadnienia „dla ograniczania możliwości zrzeszania się poprzez projektowane wykluczenie z tego kryterium reprezentatywności uwzględniania przedsiębiorców zrzeszonych w innych organizacjach pracodawców w poprzednim roku”¹⁰. W tym samym czasie swoje uwagi przekazał również Związek Przedsiębiorców i Pracodawców oraz Polskie Towarzystwo Gospodarcze. Z przedstawionych uwag wynika, że ogólnie organizacje te podtrzymują swoje stanowisko, iż „kierunek zmian należy uznać za negatywny”¹¹.

Skutki zmian dla mniejszych organizacji

Ograniczenie liczby reprezentatywnych organizacji pracodawców do trzech (w miejsce obecnych siedmiu) budzi kontrowersje, szczególnie w kontekście równowagi w dialogu społecznym i pytania o to, czy zmiany te nie prowadzą do ograniczenia różnorodności reprezentowanych interesów. Tego typu zmiany mogą mieć istotne konsekwencje w kształtowaniu dialogu, który ma być tworzony w sposób inkluzyjny, a nie monopolistyczny.

Także zdaniem Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców ograniczanie głosu małych i średnich przedsiębiorstw i ich reprezentacji w RDS byłoby krokiem wstecz w budowaniu demokratycznych standardów konsultacji społecznych w Polsce¹². Podporządkowanie w kontekście dialogu społecznego oznacza sytuację, w której jedna ze stron, z braku równych możliwości przedstawiania swoich racji, zostaje zmuszona do akceptacji decyzji innych. W przypadku, gdy w procesie dialogu dochodzi do nierówności, a jedna strona dominuje nad innymi, nie można już mówić o prawdziwym dialogu – zamiast tego mamy do czynienia z decyzjami narzucanymi przez dominującą grupę. Jak zauważa Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców „każda z organizacji pracodawców reprezentuje inną grupę interesariuszy, posiada własne

⁸ *Uwagi wspólne 5 organizacji pracodawców*, <https://legislacja.gov.pl/docs//2/12394302/13109915/13109918/dokument713208.pdf>

⁹ Tamże.

¹⁰ Tamże.

¹¹ *PTG – uwagi*, <https://legislacja.gov.pl/docs//2/12394302/13109915/13109918/dokument713209.pdf>; *ZPP – uwagi*, <https://legislacja.gov.pl/docs//2/12394302/13109915/13109918/dokument713209.pdf>

¹² *Rzecznik MŚP apeluje do Premiera w sprawie zmian w Radzie Dialogu Społecznego*, wyd. cyt.

specjalizacje i ogromny kapitał ekspercki. Usunięcie którejkolwiek z nich z Rady Dialogu Społecznego oznaczałoby osłabienie merytorycznej jakości tego gremium oraz ograniczenie możliwości rzeczywistego wpływu przedsiębiorców na kształtowanie prawa gospodarczego”¹³. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w *Ocenie skutków regulacji* ww. projektu również zauważa, że „każda z organizacji pracodawców poniekąd reprezentuje interesy swoich (różnych) członków”¹⁴, a „celem dialogu społecznego jest przede wszystkim zawieranie porozumień”¹⁵. **Dlatego szczególnie istotna jest dalsza reprezentacja w RDS mikro, małych i średnich firm rodzinnych rzemiosła przez Związek Rzemiosła Polskiego.** W dobie robotyzacji i sztucznej inteligencji duże firmy sobie poradzą, małe natomiast będą zmuszone połączyć siły, wyeliminować błędy, wprowadzać szybkie zmiany. Bez odpowiedniej polityki państwa rzemiosło i mikroprzedsiębiorstwa będą systematycznie wypierane z życia gospodarczego, ze stratą dla gospodarki i rynku pracy. Zadaniem Związku Rzemiosła Polskiego jest przeprowadzić rzemieślników w „nowy świat”, dbając o ich interesy m.in. poprzez efektywny dialog w RDS. Tematów do rozmowy jest wiele np. dostosowanie oferty edukacyjnej szkół zawodowych do potrzeb rynku pracy czy doprecyzowanie przepisów dotyczących młodocianych pracowników. **MRPiPS powinno zabiegać o głos reprezentacji małych i średnich przedsiębiorców w dialogu społecznym. Sektor MŚP reprezentuje w Polsce około 2,3 miliona podmiotów (na ponad 2,7 miliona wszystkich przedsiębiorstw) i generuje 45,3% polskiego PKB.**

Podsumowanie

Konsultacje omawianej inicjatywy Ministerstwa powinny przynieść efekt w postaci wyodrębnienia w projekcie Związku Rzemiosła Polskiego, jako organizacji reprezentującej interesy rzemiosła, w tym mikro, małych i średnich przedsiębiorstw rodzinnych. Istotne jest, aby strony dążyły do wypracowania kompromisu, szczególnie w kluczowych kwestiach oraz zobowiązywały się do realizacji osiągniętych porozumień. Zasady prowadzenia dialogu muszą być precyzyjnie określone, zaakceptowane przez wszystkie strony oraz zgodne z obowiązującym prawem¹⁶. Mnogość organizacji pracodawców zapewnia szerszą reprezentację interesów różnych grup zawodowych i pozwala na uwzględnienie bardziej zróżnicowanych punktów widzenia.

¹³ Tamże.

¹⁴ *Ocena skutków regulacji projektu ustawy o zmianie ustawy o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucji dialogu społecznego*, <https://legislacja.gov.pl/docs//2/12394302/13109915/13109916/dokument703855.DOCX>

¹⁵ Tamże.

¹⁶ *Stanowisko Polskiego Towarzystwa Gospodarczego wobec założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (nr UDI80)*, wyd. cyt.

Silna reprezentacja w dialogu społecznym jest kluczem do skutecznego podejmowania decyzji. Ważne jest, aby dialog społeczny w Polsce był rzeczywiście partnerski, a nie jednostronny. Działania wszystkich stron dialogu powinny opierać się na wzajemnym zaufaniu i szacunku oraz być prowadzone w dobrej wierze. Należy podkreślić, że wszelkie wyzwania mogą być rozwiązywane tylko poprzez umiejętny dialog, angażujący różne strony. Bowiem obecne i przyszłe problemy nie są możliwe do rozwiązania tylko przez jedną ze stron. Zatem w dialogu społecznym każdy głos powinien mieć znaczenie – w przeciwnym razie będziemy mieli do czynienia z monologiem, a monolog nie prowadzi do porozumienia...

Bibliografia

- Firmy rodzinne: wartości, szanse i wyzwania*, <https://www.gazetaprawna.pl/firma-i-prawo/artykuly/8747540,firmy-rodzinne-wartosci-szanse-i-wyzwania.html>
- <https://legislacja.gov.pl/projekt/12394302/katalog/13109915#13109915>
- Ocena skutków regulacji projektu ustawy o zmianie ustawy o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucji dialogu społecznego*, <https://legislacja.gov.pl/docs//2/12394302/13109915/13109916/dokument703855.DOCX>
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucji dialogu społecznego z dnia 5 lutego 2025 r.*, <https://legislacja.gov.pl/docs//2/12394302/13109915/13109916/dokument703853.docx>
- PTG – uwagi*, <https://legislacja.gov.pl/docs//2/12394302/13109915/13109918/dokument713209.pdf>
- ZPP – uwagi*, <https://legislacja.gov.pl/docs//2/12394302/13109915/13109918/dokument713209.pdf>
- Reprezentacja w Radzie Dialogu Społecznego zostanie ograniczona? Takie plany ma MRPiPS*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Reprezentacja-w-Radzie-Dialogu-Spolecznego-zostanie-ograniczona-Takie-plany-ma-MRPiPS-8873401.html>
- Rzecznik MŚP apeluje do Premiera w sprawie zmian w Radzie Dialogu Społecznego*, <https://rzecznikmsp.gov.pl/rzecznik-msp-apeluje-do-premiera-w-sprawie-zmian-w-radzie-dialogu-spolecznego/>
- Uwagi wspólne 5 organizacji pracodawców*, <https://legislacja.gov.pl/docs//2/12394302/13109915/13109918/dokument713208.pdf>
- Uzasadnienie Projektu ustawy o zmianie ustawy o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego z dnia 5 lutego 2025 r.*, <https://legislacja.gov.pl/docs//>

2/12394302/13109915/13109916/dokument703854.DOCX